

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૪૦૮૦/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી મૌલિક જે. શેલત

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર: હા

=====

હેમંતકુમાર વેણીરામ વ્યાસ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ :

સુશ્રી મમતા આર. વ્યાસ(૯૯૪), અરજદાર(ઓ) નંબર ૧ માટે

શ્રી શિવમ પરીખ, એ.જી.પી., સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નંબર ૧, ૨,
૩ માટે

શ્રી એમ. જે. મહેતા(૫૭૯૭), સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નંબર ૫ માટે

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નંબર ૪ માટે રૂલ બજવાયેલ છે

=====

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી મૌલિક જે. શેલત

તારીખ : ૧૮/૧૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર વતી વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી મમતા વ્યાસ, પ્રતિવાદી
નંબર ૧ થી ૩ વતી વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી શિવમ પરીખ અને પ્રતિવાદી નંબર ૪
અને ૫ વતી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી એમ. જે. મહેતાને વિગતે સાંભળ્યા.

૨. આ રિટ પિટિશન ભારતની બંધારણની કલમ ૧૪, ૧૬ અને ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે નીચેની દાદ માંગવામાં આવી છે:

"(એ) આપ નામદાર સેકન્ડરી એજ્યુકેશન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એપિલિકેશન નંબર ૧૫૭/૨૦૧૧ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૧/૧૦/૨૦૧૩ ના આદેશને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા માટે મેન્ડમસની રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવાની કૃપા કરી શકો છો અને વધુમાં જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (એકાઉન્ટ્સ) દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૩/૦૬/૨૦૧૧ ના આદેશને અને જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (સેકન્ડરી) દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૮/૦૨/૨૦૧૨ ના આદેશને રદ કરવાની અને બાજુ પર રાખવાની કૃપા કરી શકો છો અને વધુમાં એવું ઠરાવવાની કૃપા કરી શકો છો કે અરજદારની નિમણૂક ગ્રાન્ટના હેતુ માટે સ્વીકાર્ય છે અને વધુમાં પ્રતિવાદીઓને જુલાઈ, ૨૦૧૧ થી આજ દિન સુધીનો અવેતન પગાર, વ્યાજ સાથે અરજદારને ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવાની કૃપા કરી શકો છો;

(એએ) શાળા બંધ થઈ ગઈ હોવાથી અને અન્ય સ્ટાફ સભ્યોને ૨૦૧૭ થી અપાયેલા સરપ્લસના રક્ષણ માટે અરજદાર હકદાર હોવાથી અરજદારને સરપ્લસનો લાભ આપવા માટે પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપવાની કૃપા કરી શકો છો અને વધુમાં પ્રતિવાદીઓને અરજદારને શાળામાં સતત ગણવા અને એરિયર્સ (બાકી રકમ) અને વ્યાજ સાથે પોસ્ટના તમામ પરિણામી લાભો આપવાનો નિર્દેશ આપવાની કૃપા કરી શકો છો;

આપ નામદાર કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારતી શાળા સંચાલકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલનો નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં નિર્ણય લેવા સરકારને નિર્દેશ આપતી મેન્ડમસની રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવાની કૃપા કરશોજી;

(એ) આ રિટ પિટિશનના એડમિશન, સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ પેઝિંગ હોય ત્યાં સુધી, આપ નામદાર પ્રતિવાદી સત્તાવાળાઓને મામલા પર પુનર્વિચાર કરવા અને આ કેસના રેકૉર્ડ પર આદેશ મૂકવાનો નિર્દેશ આપવાની કૃપા કરી શકો છો;

(બી) આ રિટ પિટિશનના એડમિશન, સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ પેટિંગ હોય ત્યાં સુધી, આપ નામદાર સરકારને શાળા સંચાલકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલનો નિર્ણય લેવાનો નિર્દેશ આપવાની કૃપા કરી શકો છો;

(સી) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં આપ નામદારને યોગ્ય અને વાજબી લાગે તેવી અન્ય અને વધુ દાદ મંજૂર કરવાની કૃપા કરી શકો છો."

૩. ટૂંકી હકીકતો :

૩.૧ પ્રતિવાદી નંબર ૩ (જેને અહીં 'ડી.ઇ.ઓ' તરીકે સંબોધવામાં આવ્યા છે) ના પ્રતિનિધિની હાજરીમાં પ્રતિવાદી નંબર ૪ અને ૫ (જેમને અહીં આગળ પ્રતિવાદી નંબર ૪ ને 'શાળા સંચાલક મંડળ' અને પ્રતિવાદી નંબર ૫ ને 'શાળા' તરીકે સંબોધવામાં આવ્યા છે) દ્વારા યોજવામાં આવેલી ઇન્ટરવ્યુ પ્રક્રિયા દ્વારા અરજદારની પસંદગી કરવામાં આવી હતી અને શાળામાં શિક્ષણ સહાયક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. આ ઇન્ટરવ્યુ અને પસંદગી પ્રક્રિયા પ્રતિવાદી નંબર ૩ દ્વારા પ્રતિવાદી નંબર ૪ અને ૫ ની તરફેણમાં આપવામાં આવેલ નો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ (અહીં આગળ 'એન.ઓ.સી' તરીકે સંબોધવામાં આવેલ) ના અનુસંધાનમાં હતી, જેમણે ૨૮/૦૩/૨૦૦૫ ના રોજ પ્રથમ જાહેરાત અને ૨૨/૦૪/૨૦૦૫ ના રોજ બીજી જાહેરાત પ્રકાશિત કરી હતી.

૩.૨ અરજદારની પસંદગીની પ્રક્રિયા અહેવાલના રૂપમાં પ્રતિવાદી નંબર ૩ ને મોકલવામાં આવી હતી, જેમણે ૦૮/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ તેમની મંજૂરી આપી હતી. ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી નંબર ૪ એ તારીખ ૦૮/૦૭/૨૦૦૫ નો નિમણૂક આદેશ જારી કર્યો હોય તેવું જણાય છે, જેના દ્વારા અરજદારને ૧૧/૦૭/૨૦૦૫ થી ફરજમાં જોડાવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જે અરજદારે કરી હતી. સંબંધિત સમયે, અરજદારને ફિક્સ પગાર પર નિમણૂક આપવામાં આવી હતી. તેમ છતાં, ૧૦/૦૭/૨૦૧૦ ના રોજ અરજદારની પાંચ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થતાં, નિયમો અનુસાર, શાળા સંચાલકોએ અરજદારને નિયમિત પગારના લાભો આપવા માટે પ્રતિવાદી નંબર ૨ ની કચેરીમાં કાગળો મોકલ્યા હતા.

૩.૩ એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી નંબર ૨ (જેમને અહીં 'કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ' તરીકે સંબોધવામાં આવ્યા છે) એ તેમના તારીખ ૨૩/૦૬/૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા, શાળા સંચાલકોની દરખાસ્તને મુખ્યત્વે એવા આધારે નકારી કાઢી હતી કે શાળાના સંચાલકોને ડી.ઈ.ઓ દ્વારા સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (અહીં આગળ 'SEBC' તરીકે સંબોધવામાં આવેલ) ના ઉમેદવારની પસંદગી કરીને શિક્ષણ સહાયકની ખાલી જગ્યા ભરવા માટે એન.ઓ.સી આપવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે અરજદાર, જે સામાન્ય શ્રેણી (General Category) ના ઉમેદવાર છે, તેમની ખોટી રીતે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી નંબર ૧ રાજ્ય (અહીં આગળ 'રાજ્ય

સરકાર' તરીકે સંબોધવામાં આવેલ) દ્વારા અરજદારનો પગાર અટકાવવામાં આવ્યો હતો.

૩.૪ શાળા સંચાલકોએ કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારતી અપીલ મારફતે જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (સેકન્ડરી) નો સંપર્ક કર્યો. આ દરમિયાન, અરજદારે, કોઈપણ પગાર ન મળ્યો હોવાથી, ગુજરાત સેકન્ડરી એજ્યુકેશન ટ્રિબ્યુનલ (અહીં આગળ 'ટ્રિબ્યુનલ' તરીકે સંબોધવામાં આવેલ) નો સંપર્ક કર્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલે, તેના તારીખ ૨૧/૧૦/૨૦૧૩ ના આદેશ દ્વારા, અવલોકન કર્યું કે ડી.ઈ.ઓ ના ભાગ પરની ગંભીર ચૂકને કારણે, આ સ્થિતિ ઊભી થઈ છે, અને જો અરજદારની નિમણૂક સમયે યોગ્ય કાળજી લેવામાં આવી હોત, તો આવી સમસ્યા સરળતાથી ટાળી શકાઈ હોત. તેમ છતાં, ટ્રિબ્યુનલે અરજદારને યોગ્ય રજૂઆત કરીને રાજ્યના શિક્ષણ વિભાગનો સંપર્ક કરવા જણાવ્યું. અરજદારે ઉક્ત એપેલેટ ઓથોરિટીનો સંપર્ક પણ કર્યો હોય તેવું જણાય છે, જેણે પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૮/૦૨/૨૦૧૨ ના આદેશને કન્ફર્મ કર્યો હોય તેવું જણાય છે; જેના દ્વારા, અરજદારનો પગાર અટકાવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૩.૫ એવું જણાય છે કે ત્યારબાદના સમયમાં, ૧૦/૧૨/૨૦૧૩ ના રોજ, કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સે રાજ્યના શિક્ષણ વિભાગને અરજદારના કેસની વિચારણા કરવા અને આ બાબતમાં યોગ્ય નિર્ણય લેવા માટે પત્ર મોકલ્યો હતો; કારણ કે

પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કંઈ જ કરવામાં આવ્યું ન હતું અને અરજદારને વર્ષ ૨૦૧૧ થી કોઈ પગાર મળી રહ્યો ન હતો, તેણે વર્તમાન પિટિશન મારફતે આ કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો છે.

૩.૬ ઉપસ્થિત થતાં, અનુક્રમે કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ અને ડી.ઈ.ઓ, પ્રતિવાદી નંબરો ૨ અને ૩ એ, અન્ય બાબતોની સાથે એવી રજૂઆત કરતા રિપ્લાય દાખલ કર્યો કે અરજદારની પ્રારંભિક નિમણૂક ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે, ડી.ઈ.ઓ દ્વારા શાળા સંચાલકોને SEBC શ્રેણીના શિક્ષણ સહાયકની નિમણૂક કરવા માટે એન.ઓ.સી આપવામાં આવ્યું હતું, અને અરજદાર નિમણૂક પામ્યા હોવા છતાં સામાન્ય શ્રેણીના છે અને નિમણૂક એડ-હોક પ્રકારની હતી; આવી હકીકતની જાણ થતાં, અરજદારનો પગાર અટકાવતો યોગ્ય આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા સમાન પ્રકૃતિના અન્ય દાખલાઓ લાગુ પડતા નથી, કારણ કે ગુજરાત રાજ્યના શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૨૧/૦૮/૨૦૦૮ ના સરકારી ઠરાવ મુજબ, એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં ત્રણ પ્રયત્નો પછી પણ શિક્ષકો તરીકે નિમણૂક માટે SC/ST ઉમેદવારો ઉપલબ્ધ ન હોય, માત્ર તેવી જ સ્થિતિમાં, સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવાર દ્વારા જગ્યા ભરી શકાય છે; જ્યારે અરજદારની જે જગ્યા પર નિમણૂક કરવામાં આવી હતી તે SEBC ની હતી, આમ, ઉક્ત ઠરાવનો લાભ પણ ઉપલબ્ધ થશે નહીં. પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ ના જણાવ્યા મુજબ,

અરજદારને કોઈ લાભ આપી શકાય નહીં કારણ કે તેમની પ્રારંભિક નિમણૂક કાયદાની દ્રષ્ટિએ પોતે જ ગેરકાયદેસર છે.

૪. અરજદાર વતી રજૂઆતો :

૪.૧ અરજદાર માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રિ મમતા વ્યાસે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે અરજદારની નિમણૂક શાળા સંચાલકો તેમજ ડી.ઇ.ઓ ના પ્રતિનિધિ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી નિયમિત પસંદગી પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવી હતી; જોકે SEBC શ્રેણીના ઉમેદવાર/શિક્ષકની નિમણૂક માટે ડી.ઇ.ઓ દ્વારા એન.ઓ.સી આપવામાં આવ્યું હતું, તેમ છતાં, સામાન્ય શ્રેણીના અરજદારની નિમણૂક વર્ષ ૨૦૦૫ માં સંબંધિત સમયે ડી.ઇ.ઓ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. જ્યારે અરજદારને શિક્ષણ સહાયક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને આવી પોસ્ટ પર પાંચ વર્ષથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું, ત્યારે તેમને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા નિયમિત પગાર આપવાના સમયે, પ્રતિવાદી સત્તાવાળાઓ દ્વારા લેવાયેલું વલણ મનસ્વી, અત્યંત શરમજનક, અસમર્થનીય અને કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિથી વિપરીત છે.

૪.૨ અરજદાર માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રિ મમતા વ્યાસે એવી રજૂઆત કરી કે અરજદારની પસંદગી ઇન્ટરવ્યુ પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેમાં એક સભ્ય ડી.ઇ.ઓ ના પ્રતિનિધિ હતા અને, તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને,

ડી.ઈ.ઓ ના પ્રતિનિધિએ જાતે જ અરજદારની પસંદગી કરી હતી અને સમગ્ર અહેવાલ ડી.ઈ.ઓ ની મંજૂરી માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જે કોઈપણ વર્તન વિના ડી.ઈ.ઓ દ્વારા નિર્વિવાદપણે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો; અરજદારની લગભગ પાંચ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી, પ્રતિવાદી નંબર ૨ અને ૩ એવું કહેવા માટે હકદાર નથી કે અરજદારની નિમણૂક ગેરકાયદેસર હતી.

૪.૩ અરજદાર માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રિ મમતા વ્યાસે રજૂઆત કરી કે અરજદારે શિક્ષણ સહાયકના પદ પર કામ કર્યું હતું, અને કોઈપણ ગેરવર્તણૂક વિના પોતાની ફરજ બજાવી હતી અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર નિયમિત પગાર મેળવવા હકદાર હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ભૂતકાળમાં, આવા ઘણા કિસ્સાઓ બન્યા હતા જેમાં કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ, ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ કોડ, ૧૯૬૪ અને સંબંધિત નિયમો હેઠળ તેમને મળેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, સમાન પરિસ્થિતિવાળા શિક્ષકોની સેવાઓ નિયમિત કરી હતી, જેમની નિમણૂક આરક્ષિત જગ્યાઓ પર થઈ હતી જોકે તેઓ સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવારો હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારના કિસ્સામાં સમાન સારવાર ન આપીને, અહીંના પ્રતિવાદી નંબર ૨ અને ૩ નો નિર્ણય ભારતની બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૧૬ ના ઉલ્લંઘન સમાન છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે નિમણૂકની પ્રક્રિયામાં અરજદારનો કોઈ વાંક ન હતો, અને શિક્ષણ સહાયક તરીકેની તેમની નિમણૂક અંગે કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ અને ડી.ઈ.ઓ દ્વારા

તરફદારી/પક્ષપાતનો કોઈ આક્ષેપ, કે બાહ્ય વિચારણાનો અન્ય કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો ન હતો; અરજદારને નિયમિત પગારના લાભથી વંચિત રાખવા જોઈતા ન હતા.

૪.૪ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્ષ ૨૦૦૫ માં ડી.ઈ.ઓ એ તેમની મંજૂરી આપી દીધા પછી અને શાળા સંચાલક મંડળ/સમિતિ, જેમણે પક્ષકારોનો ઈન્ટરવ્યુ લીધો હતો, દ્વારા મોકલવામાં આવેલ અહેવાલ સ્વીકારી લીધા પછી, પ્રતિવાદીઓને અરજદારની પાંચ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી કોઈપણ વિરોધાભાસી નિર્ણય લેતા કાયદા દ્વારા અટકાવવામાં આવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ પિટિશન પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન, વર્ષ ૨૦૧૮ ની આસપાસ શાળા બંધ થઈ ગઈ હતી; તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારને સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે ગણવામાં આવે અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ દ્વારા અન્ય કોઈપણ શાળામાં સમાવવામાં આવે તેવી જરૂર છે.

૪.૫ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતા, અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટે આ કોર્ટને વર્તમાન રિટ પિટિશન મંજૂર કરવા વિનંતી કરી.

૪.૬ તેમની દલીલોને સમર્થન આપવા માટે, તેઓ નીચેના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખશે:

- (i) યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ બિકાશ કુઅનર, (૨૦૦૬) ૮ એસ.સી.સી ૧૯૨ માં નોંધાયેલ.
- (ii) રામગિરી કેશવગીરી ગોસ્વામી વિરુદ્ધ કે. એમ. રાવલ ડેપ્યુટી કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ, (૧૯૮૫) ૧ જી.એલ.આર ૪૮૬ માં નોંધાયેલ.
- (iii) હર્ષિદાબેન દશરથલાલ ત્રિવેદી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૫૨૦/૨૦૧૩ માં તારીખ ૧૬/૧૦/૨૦૧૪ ના રોજ અપાયેલ.
- (iv) સોલંકી પાર્વતીકુમારી રમેશભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૨૨૯૮૧/૨૦૧૭ માં તારીખ ૨૭/૧૨/૨૦૧૮ ના રોજ અપાયેલ.
- (v) ઈશ્વરભાઈ બેચરભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ મંત્રી શ્રી / પ્રમુખ શ્રી અને અન્ય, સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૫૨૭૭/૨૦૧૪ માં તારીખ ૦૭/૦૪/૨૦૧૫ ના રોજ અપાયેલ.

પ. પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ વતી રજૂઆતો :

પ.૧ તેનાથી વિપરિત, પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ માટેના વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી શિવમ પરીખે આ પિટિશનનો સખત વિરોધ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી કે અરજદારની નિમણૂક પોતે જ ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે, SEBC ઉમેદવાર દ્વારા ભરવામાં આવનાર જગ્યા સામે, સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવાર, એટલે કે

અરજદારની શાળા સંચાલકો દ્વારા નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ડી.ઈ.ઓ દ્વારા શાળા સંચાલકોને આપવામાં આવેલ એન.ઓ.સી, SEBC ઉમેદવાર અંગેના રોસ્ટર મુજબ હતું, જ્યારે નિમણૂક સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવારની કરવામાં આવી હતી; તે પોતે જ ગેરકાયદેસર છે. જ્યારે ડી.ઈ.ઓ અને કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ દ્વારા, જે કિસ્સો હોય તે મુજબ, આ હકીકતની નોંધ લેવામાં આવી, ત્યારે અરજદારનો પગાર અટકાવવાનો સભાન નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કારણ કે તેઓ માંગ્યા મુજબ નિયમિત પગાર મેળવી શક્યા નહીં.

પ.૨ પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ ના વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી પરીખે રજૂઆત કરી કે અરજદાર દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા દાખલાઓ પણ તેમના કેસમાં મદદરૂપ અને લાગુ પડશે નહીં, કારણ કે, તારીખ ૨૧/૦૮/૨૦૦૮ ના સરકારી ઠરાવ મુજબ, માત્ર ત્રણ પ્રયાસો પછી પણ SC/ST ઉમેદવારની અનુપલબ્ધતાને કારણે જ, SC/ST ઉમેદવાર માટે આરક્ષિત જગ્યા પર નિમણૂક માટે સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવાર પર વિચાર કરી શકાયો હોત. જ્યારે, નિર્વિવાદપણે, વર્તમાન કેસમાં ડી.ઈ.ઓ દ્વારા આપવામાં આવેલ એન.ઓ.સી એ SEBC ઉમેદવાર માટે હતું.

પ.૩ અંતમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજદારની એડ-હોક ધોરણે નિમણૂક કરવામાં આવી હોવાથી અને તેમની નિમણૂક ગેરકાયદેસર હોવાનું

જણાવાયું હોવાથી, આ કોર્ટ દ્વારા પિટિશનમાં માંગ્યા મુજબની કોઈ રાહત મંજૂર કરી શકાય નહીં.

૫.૪ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતા, વિદ્વાન એ.જી.પી. એ આ કોર્ટને વર્તમાન રિટ પિટિશન ફગાવી દેવા વિનંતી કરી.

૬. પ્રતિવાદી નંબર ૪ અને ૫ વતી રજૂઆતો :

૬.૧ પ્રતિવાદી નંબર ૪ અને ૫ અર્થાત અનુક્રમે શાળા સંચાલકો અને શાળા માટેના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી એમ. જે. મહેતાએ રજૂઆત કરી કે પ્રતિવાદી – શાળા સંચાલકોના ભાગે કોઈ ગેરકાયદેસરતા આચરવામાં આવી નથી, કારણ કે અરજદારનો ઈન્ટરવ્યુ ડી.ઈ.ઓ ના પ્રતિનિધિની હાજરીમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો, અને જ્યારે શાળા સંચાલકો દ્વારા અરજદારની નિમણૂકને મંજૂરી આપવા બાબતે ડી.ઈ.ઓ ને અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો ત્યારે પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ થી કંઈપણ છુપાવવામાં આવ્યું ન હતું.

૬.૨ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી મહેતાએ વધુમાં રજૂઆત કરી કે શાળા પહેલેથી જ બંધ થઈ ગઈ હોવાથી, સંચાલકો માટે અરજદારની સેવાઓ આગળ ચાલુ રાખવાનું કોઈ કારણ ન હતું.

૬.૩ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતા, વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી એમ. જે. મહેતાએ આ કોર્ટને વર્તમાન રિટ પિટિશનમાં યોગ્ય આદેશ પસાર કરવા વિનંતી કરી.

૭. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટ્સ દ્વારા અન્ય અને વધુ કોઈ રજૂઆતો કરવામાં આવી નથી.

વિશ્લેષણ :

૮. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટ્સને સાંભળ્યા પછી, નીચે મુજબની બાબતો ઉભરી આવશે:

૮.૧ અરજદારની ડી.ઇ.ઓ ના પ્રતિનિધિની હાજરીમાં શાળા સંચાલકો દ્વારા નિયમિત પસંદગી પ્રક્રિયા, એટલે કે, ઇન્ટરવ્યુ મારફતે શિક્ષણ સહાયક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. અરજદારની પસંદગીનો અહેવાલ પણ ડી.ઇ.ઓ ની કચેરીમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો અને, તેમાંથી પસાર થયા પછી, ડી.ઇ.ઓ એ ૦૯/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ પોતાની મંજૂરી આપી હતી, જેના દ્વારા અરજદારની શિક્ષણ સહાયક તરીકે, જોકે એડ-હોક તરીકે, નિમણૂકને મંજૂરી આપી હતી. ડી.ઇ.ઓ ની ઉક્ત મંજૂરીને ધ્યાનમાં રાખીને, શાળા દ્વારા ૧૧/૦૭/૨૦૦૫ થી અરજદારની શિક્ષક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

૮.૨ વધુમાં એવું જણાય છે કે ૧૬/૧૦/૨૦૦૬ ના રોજ, શાળાએ શિક્ષણ સહાયક, અર્થાત અરજદારની નિમણૂકની મંજૂરી માટે અરજદારની ફાઈલ કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સની કચેરીમાં મોકલી હતી. તે સમયે પણ, પ્રતિવાદી સત્તાવાળાઓ દ્વારા કંઈપણ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. ત્યારબાદ, સેવાની પાંચ વર્ષ પૂર્ણ થવા પર, શાળાએ અરજદારને નિયમિત પગાર અને

અન્ય લાભો આપવા માટે ૧૫/૦૭/૨૦૧૦ ના રોજ ડી.ઈ.ઓ ને વિનંતી પત્ર મોકલ્યો હતો.

૮.૩ તે તબક્કે, અરજદારની નિમણૂક દરમિયાન થયેલી વિસંગતતાની નોંધ લેતા, કારણ કે ડી.ઈ.ઓ દ્વારા SEBC (આરક્ષિત શ્રેણી) ના ઉમેદવારની નિમણૂક કરવા માટે એન.ઓ.સી આપવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે શાળાએ સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવાર, એટલે કે અરજદારની નિમણૂક કરી હતી; આથી કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સે અરજદારની નિમણૂકને મંજૂરી આપી ન હતી, બલકે તેમનો પગાર અટકાવવાનો આદેશ આપ્યો હતો. શિક્ષણ સહાયક તરીકેની તેમની પાંચ વર્ષની અવિરત સેવા પૂર્ણ કર્યા પછી અરજદારને આવી અનિશ્ચિત સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવતા, તેમણે ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કર્યો, જ્યારે શાળા સંચાલકોએ જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (સેકન્ડરી) સમક્ષ કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સના આદેશને પડકારતી અપીલ દાખલ કરી. ટ્રિબ્યુનલનું અવલોકન ખૂબ જ પ્રસ્તુત છે, જેમાં એવું જણાવાયું છે કે જો ડી.ઈ.ઓ એ વર્ષ ૨૦૦૫ માં પોતાની મંજૂરી આપતી વખતે પૂરતી કાળજી લીધી હોત, તો આવી પરિસ્થિતિ ટાળી શકાઈ હોત, તેમ છતાં, ટ્રિબ્યુનલે અરજદારને પ્રતિવાદી સત્તાધિકારીનો સંપર્ક કરવા જણાવ્યું.

૮.૪ ભલે તે ગમે તે હોય, કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ કે એપેલેટ ઓથોરિટીએ અરજદાર અને/અથવા શાળા સંચાલકોની વિનંતી પર વિચાર કર્યો નથી, જેના દ્વારા તેણે પોતાનો નિર્ણય બદલ્યો નથી.

૯. ઉક્ત નિર્વિવાદ હકીકતો રેકૉર્ડ પર રહી છે, જે દર્શાવે છે કે જ્યારે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અરજદારની નિમણૂક કરવામાં આવી ત્યારે તેમનો કોઈ વાંક ન હતો; બલકે, એવું જણાય છે કે વર્ષ ૨૦૦૫ માં મંજૂરી આપવામાં ડી.ઇ.ઓ ના ભાગ પર બેદરકારી, સુસ્તી અને સમજણનો સંપૂર્ણ અભાવ હતો, જેના દ્વારા અરજદારની શિક્ષણ સહાયકના પદ પર નિમણૂક કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. જો ડી.ઇ.ઓ નો મત એવો હોત કે, SEBC ઉમેદવાર દ્વારા શિક્ષણ સહાયકની જગ્યા ભરવા માટે શાળા સંચાલકોને એન.ઓ.સી આપવા છતાં, સામાન્ય શ્રેણીના ઉમેદવાર દ્વારા નિમણૂક ભરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, તો ડી.ઇ.ઓ સરળતાથી આવી પરવાનગી આપવાનો ઇનકાર કરી શક્યા હોત, ખાસ કરીને જ્યારે સમિતિનો અહેવાલ તેમની સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૧૦. એ જોવું ખૂબ જ આઘાતજનક છે કે જે સમિતિએ અરજદાર સહિતના ઉમેદવારોનો ઇન્ટરવ્યુ લીધો હતો, તેમાં માત્ર શાળા સંચાલકોના સભ્યો જ નહીં પરંતુ ડી.ઇ.ઓ ના પ્રતિનિધિ પણ સામેલ હતા. મારા મતે, આ સમગ્ર પ્રકરણમાં માત્ર એક જ વ્યક્તિ જવાબદાર છે અને તે ડી.ઇ.ઓ છે, જેમણે નિર્વિવાદ હકીકતોને અવગણીને ૦૯/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ મંજૂરી આપી હતી. જો આવી મંજૂરી આપવામાં ન આવી હોત, તો અરજદારની નિમણૂક થઈ ન હોત અને કદાચ અન્ય રોજગારમાં જોડાયા હોત. જોકે, પાંચ વર્ષથી વધુ સમય સુધી સેવાઓ આપ્યા પછી, હવે તેઓ નવી નિમણૂકો માટેની વય મર્યાદા વટાવી ચૂક્યા છે, અને તેમને નિયમિત સેવાના લાભો નકારવા એ કઠોર ગણાશે.

૧૦.૧ આ કોર્ટ ઉપરોક્ત હકીકતો અને રાજ્યમાં શિક્ષણ પ્રણાલી કેવી રીતે કામ કરી રહી છે તે વિશે ખૂબ જ ચિંતિત છે. આ કોર્ટના ધ્યાન પર અન્ય બે કરતાં વધુ સમાન કિસ્સાઓ લાવવામાં આવ્યા છે, જેના દ્વારા જોઈ શકાય છે કે ભૂતકાળમાં પણ રાજ્યભરમાં વિવિધ સ્થળોએ આવી બાબતો બની છે. ડી.ઇ.ઓ જેવા ઉચ્ચ હોદ્દા પરના અધિકારીએ સાબરકાંઠા જિલ્લાના હિંમતનગરના તત્કાલીન ડી.ઇ.ઓ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ બેદરકાર (cavalier) વલણની જગ્યાએ વધુ સમજદાર અને જવાબદાર રીતે કામ કરવાની જરૂર છે.

૧૦.૨ આ કોર્ટે ૦૯/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ મંજૂરી આપનાર તત્કાલીન ડી.ઇ.ઓ ની વર્તમાન સ્થિતિ વિશે પૂછપરછ કરી હતી. વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી પરીખે ધ્યાન દોર્યું કે તે સમયે સાબરકાંઠા જિલ્લાના ઇન્ચાર્જ ડી.ઇ.ઓ શ્રી આર. કે. પટેલ, ૩૧/૦૧/૨૦૧૮ ના રોજ સેવામાંથી નિવૃત્ત થયા છે. તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ આવા ભૂલ કરનાર અધિકારી સામે ખાતાકીય કાર્યવાહી શરૂ કરવાના હેતુથી આ પાસામાં વધુ ઉંડાણમાં જવાનો ઈરાદો ધરાવતી નથી.

૧૧. એ વિવાદમાં નથી કે અરજદારની નિમણૂકમાં ના તો તરફદારીની ગંધ આવે છે કે ના તો તે પક્ષપાતી છે. આ સંદર્ભમાં, બિકાશ કુઅનર (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો ફળદાયી રહેશે, જેમાં એવું અવલોકન કરીને ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે:

"૯. જ્યારે કોઈ પસંદગી સમિતિ કોઈ વ્યક્તિની

પસંદગીની ભલામણ કરે છે, ત્યારે તરફદારી અથવા પક્ષપાતના કોઈપણ આક્ષેપની ગેરહાજરીમાં તે યાંત્રિક રીતે કરવામાં આવ્યું હોવાનું માની શકાય નહીં. સત્તાવાર કૃત્ય (Official Act) ની સાચીતા અંગે એક અનુમાન ઉભુ થાય છે. પક્ષકાર કે જે પક્ષપાત અથવા તરફદારીનો કોઈ આક્ષેપ કરે છે તેણે તે સાબિત કરવાનું રહે છે. વર્તમાન કેસમાં, આવો કોઈ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો ન હતો. પસંદગી પ્રક્રિયા દૂષિત હોવાનું જણાયું ન હતું. અમારી સમક્ષ કોઈ ગેરકાયદેસરતા લાવવામાં આવી ન હતી. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો અભિપ્રાય છે કે ઉક્ત પીતાંબર માઝી મેટ્રિકની પરીક્ષામાં તેમના દ્વારા મેળવેલા ઉચ્ચ ગુણને કારણે પણ અહીંના પ્રતિવાદી કરતાં વધુ સારા ઉમેદવાર કહી શકાય નહીં. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને હાઈકોર્ટના આક્ષેપિત ચુકાદામાં કોઈ ભૂલ જણાતી નથી."

(ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો છે)

૧૨. પ્રતિવાદી સત્તાધિકારીએ ગેરકાયદેસર અને અનિયમિત નિમણૂક વચ્ચેના મૂળભૂત તફાવતને પણ સમજ્યો નથી, જે આખરે વર્તમાન જેવી અસ્તવ્યસ્ત પરિસ્થિતિમાં પરિણમ્યો છે, જેમાં ભોગ બનનાર એક ગરીબ શિક્ષક

છે, જે માત્ર નિયમિત પગાર મેળવવાથી અને સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે સમાવવામાં આવવાથી વંચિત જ નથી રહ્યો પરંતુ, વાસ્તવમાં, શાળા બંધ થવાને કારણે રોજગારી વિનાનો થઈ ગયો હતો.

૧૨.૧ આ તબક્કે, સોલંકી પાર્વતીકુમારી રમેશભાઈ (સુપ્રા) ના કેસમાં આ કોર્ટની કો-ઓર્ડિનેટ બેંચના અત્યંત વિસ્તૃત અને વિશિષ્ટ અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી એન. વી. અંજારિયા, જેઓ તે સમયે ન્યાયમૂર્તિ હતા, તેમણે અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું કે:

"૫.૨ કાયદો ગેરકાયદેસરતા અને અનિયમિતતા વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવતની કલ્પના કરે છે. આ સુંદર તફાવત અરજદારના કેસને લાગુ પડે છે. ગેરકાયદેસરતા એવી વસ્તુ છે જે જરૂરિયાતના પાલનમાં નોંધપાત્ર નિષ્ફળતા સમાન છે. તે એવા નિયમ અથવા જરૂરિયાતના ભંગને દર્શાવે છે જે પક્ષકારની તેના અધિકાર અથવા જવાબદારીની દ્રષ્ટિએ સ્થિતિને બદલે છે. ગેરકાયદેસરતા અધિકારક્ષેત્ર અથવા કાર્યવાહીમાં સંપૂર્ણ ખામી દર્શાવે છે. ગેરકાયદેસરતા તેના આમૂલ ખામીઓમાં યોગ્ય રીતે આગાહી કરી શકાય તેવી છે. તે કાયદાના સિદ્ધાંતથી વિપરીત પરિસ્થિતિ છે. આની સામે, અનિયમિતતા, જેમ કે શબ્દકોશ મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે, કેટલાક નિર્ધારિત નિયમ અથવા કાર્યવાહીના મોડના પાલનનો અભાવ છે. તેમાં દાવો યોગ્ય અને વ્યવસ્થિત રીતે ચલાવવા માટે જરૂરી હોય તેવા નિયમની અવગણના કરવી અથવા તેને અવાજબી સમયમાં અથવા

અયોગ્ય રીતે કરવાનો સમાવેશ થાય છે. લો લેક્સિકોન બાય આર રામનાથ ઐયર, ૧૯૯૭ ની આવૃત્તિમાં, અનિયમિતતાને 'ઓર્ડર અથવા પદ્ધતિની ઉપેક્ષા; નિયમો અનુસાર નહીં; અવાજબી સમયમાં, અથવા અયોગ્ય રીતે કાર્ય કરવું; વ્યવહારુ કાર્યવાહીમાં દરેક ખામી અથવા કાર્યવાહી ચલાવવાની અથવા બચાવ કરવાની પદ્ધતિ માટેનો તકનીકી શબ્દ, પ્લીડિંગ માં ખામીઓથી અલગ પડે છે. અનિયમિતતા એ કાર્યવાહીના તે ચોક્કસ કોર્સનું નિરીક્ષણ કરવામાં નિષ્ફળતા છે જે, કોર્ટની પ્રેક્ટિસને અનુરૂપ, નિરીક્ષણ કરવું જોઈતું હતું' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલ છે.

૫.૩ અનિયમિત રીતે કરવામાં આવેલી વસ્તુ નિયમિત રીતે કરવામાં આવતી નથી. તે નિયમ અથવા સિદ્ધાંતને અનુરૂપ નથી. 'ગેરકાયદેસર', 'અનિયમિત' અને 'પ્રક્રિયાગત રીતે અનિયમિત' ની વિભાવનાઓ ઘણીવાર તેમની ડિગ્રીના સંદર્ભમાં સમજવામાં આવે છે જે તેઓ કાર્યવાહીના ચોક્કસ માર્ગના નિયમને અનુરૂપ ન હોવા માટે સહન કરે છે. ગેરકાયદેસરતા એ કાયદાના ભંગનો સૌથી મોટો પ્રકાર છે જે કાર્યવાહીને દૂષિત અને વિકૃત કરશે. જે કોઈ 'ગેરકાયદેસરતા' આચરે છે તેને તેના અધિકારના દાવાનો ઇનકાર કરવો પડે છે અને તે કાયદામાં રાહત માટે અયોગ્ય ઠરે છે. અનિયમિતતા, જે નોંધવામાં આવી છે તેમ, નિયમની પ્રક્રિયા અથવા કેટલાક વ્યવસ્થિત વર્તનનો ભંગ છે પરંતુ તે એવી પ્રકૃતિનો નથી જે નબળી પાડનારી ખામીના સ્વરૂપમાં કહી શકાય. તે કાયદામાં માફ કરવા

યોગ્ય છે. પ્રક્રિયાગત અનિયમિતતાનો ખ્યાલ પ્રક્રિયામાં નાની પ્રકૃતિની ક્ષતિ સૂચવે છે જે પક્ષકારના અધિકારોને પ્રતિકૂળ અસર કરી શકે નહીં, અથવા અપવાદરૂપે બીજી બાજુની જવાબદારીને ઉલટાવી શકે નહીં." (ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો છે)

૧૨.૩ ઉપરોક્ત ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, એમાં કોઈ શંકા નથી કે અહીં અરજદારની નિમણૂકને ગેરકાયદેસર કહી શકાય નહીં, પરંતુ શ્રેષ્ઠ રીતે, તેને અનિયમિત ગણી શકાય.

૧૩. વધુમાં, એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે જ્યારે અરજદારની પસંદગી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કલ્પના મુજબ નિયમિત પ્રક્રિયા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી, ત્યારે એવું માની શકાય છે કે જ્યાં સુધી અન્યથા સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી બધું યોગ્ય અને ન્યાયી રીતે કરવામાં આવ્યું હતું. નીચેના નિર્ણયમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેચ દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રસ્તુત અવલોકનો ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે.

૧૩.૧ હર્ષિદાબેન દશરથલાલ ત્રિવેદી (સુપ્રા) ના કેસમાં, સમાન પરિસ્થિતિમાં શિક્ષકની નિમણૂકના સંદર્ભમાં કોઈ ભૂલ ન જણાતા, કે જેની નિમણૂક શારીરિક રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિ માટે અનામત રાખવામાં આવેલી જગ્યા પર કરવામાં આવી હતી, જોકે તે ન હતી, અને હકીકતની તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, માત્ર આવી નિમણૂકને જ મંજૂરી ન આપી, બલકે સત્તાવાળાઓને તેને સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે ગણવા અને લાભો આપવાનો નિર્દેશ આપ્યો. સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

"૧૦. પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકે નિમણૂક મેળવવામાં

કોઈ છેતરપિંડી માટે જવાબદાર ન હતી અને જો અપીલકર્તાએ પહેલેથી જ શાળામાં ૧૩ વર્ષથી વધુ સમય સેવા આપી હોય, તો શું શાળા સંચાલકો દ્વારા આચરવામાં આવેલી અનિયમિતતાઓ માટે, અપીલકર્તાની પસંદગી ગેરકાયદેસર રીતે કરવામાં આવી હોવાનું જાહેર કરી શકાયું હોત.

૧૧. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અપીલકર્તાની આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકેની પસંદગી પસંદગી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. એવો કોઈ કેસ નથી કે અપીલકર્તાએ વિકલાંગ વ્યક્તિ ન હોવા છતાં વિકલાંગ વ્યક્તિ તરીકે આસિસ્ટન્ટ ટીચરની જગ્યા માટે અરજી કરી હતી. અમારી સમીક્ષા માટે ઉપલબ્ધ કરાયેલ જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીના તારીખ ૧૨/૦૮/૧૯૯૨ ના આદેશની ઝેરોક્ષ નકલ પરથી, એવું જણાય છે કે અપીલકર્તા સહિત લગભગ ૭ કર્મચારીઓની પસંદગી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી પસંદગી જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. આ આદેશમાં ક્યાંય એવું જણાવવામાં આવ્યું નથી કે અપીલકર્તાની વિકલાંગ વ્યક્તિ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. જોકે, કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સે તેમના તારીખ ૦૯/૦૭/૨૦૦૪ અને ૦૩/૧૨/૨૦૦૪ ના આદેશમાં અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તા વિકલાંગ વ્યક્તિ ન હોવા છતાં, વિકલાંગ વ્યક્તિ માટે આરક્ષિત જગ્યા માટે પસંદગી પામી હતી. પરંતુ, કમિશનરે એવું અવલોકન કર્યું નથી કે અપીલકર્તાએ આવી નિમણૂક મેળવવામાં કોઈ છેતરપિંડી આચરી હતી. એવું બની શકે કે પસંદગી સમિતિએ વિકલાંગ વ્યક્તિ માટે અનામત રાખવામાં આવેલી જગ્યા સામે અપીલકર્તાની આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકે પસંદગી કરી હોય. પરંતુ ત્યારબાદ, અપીલકર્તાની નિમણૂક થયા પછી, તેણીએ

સતત ૧૩ વર્ષ સુધી સેવા આપી અને આટલા લાંબા સમય પછી જ્યારે એવું જણાયું કે સંચાલકોએ અનિયમિતતા આચરી છે, ત્યારે વિકલાંગ વ્યક્તિ માટે આરક્ષિત જગ્યા સામે નિમણૂકની પસંદગી ખોટી રીતે કરવામાં આવી હોવાનું જણાવાયું.

૧૫. અમને જણાય છે કે અપીલકર્તાની નિમણૂક સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા યોગ્ય રીતે મંજૂર થયેલી નિયમિત પસંદગી પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને આસિસ્ટન્ટ ટીચર તરીકે નિમણૂક મેળવવામાં કોઈ છેતરપિંડી અથવા ગેરકાયદેસરતા આચરી હોવાનું જણાયું ન હતું. અપીલકર્તાને સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે પણ જાહેર કરવામાં આવી હતી. આવા સંજોગોમાં, અપીલકર્તાને રાજ્ય સરકારની નીતિ મુજબ અન્ય કોઈપણ શાળામાં સમાવવાની જરૂર હતી." (ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો છે)

૧૪. અન્યથા પણ, પ્રતિવાદી સત્તાધિકારીનું કૃત્ય વર્ષ ૨૦૦૫ માં મંજૂરી આપી હોવાથી તેમને બાંધે છે, જેના દ્વારા અરજદારે નિયમિત પગારનો દાવો કરતા પહેલા લગભગ પાંચ વર્ષ સુધી કામ કર્યું હતું, અને પ્રોમિસરી એસ્ટોપેલ ના સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે પ્રતિવાદીઓને અરજદારની નિમણૂક વિશે ફરીયાદ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૧૪.૧ મોતીલાલ પદમપત સુગર મિલ્સ કું. લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય (૧૯૭૯) ૨ એસ.સી.સી ૪૦૯ માં નોંધાયેલ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે:

"પ્રોમિસરી એસ્ટોપેલનો સાચો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યાં એક પક્ષકારે પોતાના શબ્દો અથવા આચરણ દ્વારા બીજા પક્ષકારને એવું સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ વચન આપ્યું હોય જે કાનૂની સંબંધ બાંધવાનો ઇરાદો ધરાવતું હોય, અથવા ભવિષ્યમાં ઉદ્ભવતા કાનૂની સંબંધને અસર કરતું હોય, એ જાણતા હોવા છતાં અથવા એવા ઇરાદા સાથે કે જેના આધારે બીજા પક્ષકાર કે જેને વચન આપવામાં આવ્યું છે તેના દ્વારા કાર્ય કરવામાં આવશે અને હકીકતમાં બીજા પક્ષકાર દ્વારા તે મુજબ કાર્ય કરવામાં આવે છે, તો તે વચન આપનાર પક્ષકાર માટે બંધનકર્તા રહેશે અને તે તેમાંથી પાછળ હટવા માટે હકદાર રહેશે નહીં, જો પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા વ્યવહારોને ધ્યાનમાં રાખીને તેને તેમ કરવાની મંજૂરી આપવી અસમાન હશે, અને પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ પૂર્વ-વિદ્યમાન સંબંધ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના આમ જ રહેશે."

(ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો છે)

૧૫. અહીં એ અવલોકન કરવું અસ્થાને નહિ ગણાય કે અરજદાર દ્વારા રિજોઈન્ડરમાં ટાંકવામાં આવેલા સમાન દાખલાઓમાં, પ્રતિવાદી સત્તાધિકારીએ, તેની વૈધાનિક સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, માત્ર ખોટી શ્રેણીઓમાં નિમણૂક પામેલા શિક્ષકોની સેવાઓ અને પગાર નિયમિત જ નહોતા કર્યા પરંતુ તેની ગ્રાન્ટમાં કાપ મૂકીને શાળાના સંબંધિત સંચાલકો પર દંડ લાદ્યો હતો. પ્રતિવાદી નંબર ૨ અને ૩ એ તે કારણો ટાંકીને તે દાખલાઓને અલગ પાડવાનો પ્રયાસ કર્યો કે તારીખ ૨૧/૦૮/૨૦૦૮ ના સરકારી ઠરાવ મુજબ સામાન્ય શ્રેણીના

ઉમેદવારો દ્વારા ભરાયેલી SC/ST શ્રેણીની પોસ્ટના કિસ્સામાં જ આવી છૂટછાટ આપી શકાય છે. વાસ્તવમાં બે દાખલાઓ એવા છે, જેમાં OBC (અન્ય પછાત વર્ગ) વગેરેની જગ્યાઓ સામે ઉમેદવારોની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી, તેથી પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી દ્વારા અરજદારને સમાન લાભ ન આપવો યોગ્ય નથી. અન્યથા પણ, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેવામાં આવેલ આ વલણ કાયદામાં ટકી શકે તેમ નથી, કારણ કે તે ભારતની બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે. જ્યારે સામાન્ય શ્રેણીના વ્યક્તિની નિમણૂક કોઈપણ શ્રેણી અર્થાત આરક્ષિત વર્ગ, પછી તે SC/ST, SEBC, અથવા શારીરિક રીતે વિકલાંગ વગેરે માટે આરક્ષિત જગ્યા પર કરવામાં આવી હોય ત્યારે સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ ભેદભાવ રાખી શકાય નહીં. આ કોર્ટ પ્રતિવાદીઓના આવા વલણને સ્વીકારતી નથી, કારણ કે તે મનસ્વી, ભેદભાવપૂર્ણ અને ભારતની બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરતું જણાયું છે.

૧૬. અંતમાં, એ પણ અવલોકન કરવાની જરૂર છે કે કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સે, તેમના તારીખ ૧૦/૧૨/૨૦૧૩ ના પત્ર મારફતે, ગુજરાત રાજ્યના શિક્ષણ વિભાગને ઉપરોક્ત પત્રમાં જણાવ્યા મુજબના અન્ય દાખલાઓના પ્રકાશમાં અરજદારના કેસની વિચારણા કરવા વિનંતી કરી હતી, પરંતુ આજ દિન સુધી, રાજ્ય દ્વારા આ સંદર્ભે કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નથી. જ્યારે રાજ્યના શિક્ષણ વિભાગને કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સ તરફથી આવી દરખાસ્ત મળી, જેમાં ટાંકવામાં

આવેલા દાખલાઓમાંથી એક અરજદારના કેસ જેવો જ હતો, ત્યારે રાજ્ય પાસેથી એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવતી હતી કે તે આ મામલામાં સર્વગ્રાહી અભિગમ અપનાવે, જેના દ્વારા અરજદાર, જે એક શિક્ષક છે, તેમને અન્ય શાળાઓમાં સમાવીને તેમની સેવામાં નિયમિત કરી શકાયા હોત. આવું ન કરવાથી, તે ભારતની બંધારણના ભાગ ૩ માં પ્રસ્થાપિત અરજદારના મૂળભૂત અધિકારોના ઉલ્લંઘનમાં પરિણમ્યું છે.

૧૭. વિદાય લેતા પહેલા, હું અવલોકન કરવા માંગુ છું અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ – રાજ્યને સાવચેતીના શબ્દ તરીકે કહેવા માંગુ છું કે, ભવિષ્યમાં ઉદ્ભવતી આવી પ્રકારની મુશ્કેલીઓને ટાળવા માટે, શિક્ષકોની પસંદગી માટેની સમિતિનો ભાગ બનતા તમામ સંબંધિત ડી.ઈ.ઓ ડ અને તેમના પ્રતિનિધિઓને યોગ્ય કાળજી લેવા માટે યોગ્ય રીતે સલાહ આપવામાં આવે જેથી આવી ભૂલોનું ફરીથી પુનરાવર્તન ન થાય અને સરકારી અધિકારીઓની અસમર્થતાને કારણે, રોજગાર મેળવવાનો ઉમેદવારનો કાયદેસરનો અધિકાર, તે પણ શિક્ષકની જગ્યા પર નિમણૂક કરતી વખતે, નિષ્ફળ ન જાય. જો સલાહ આપવામાં આવે તો, આ સંબંધમાં યોગ્ય નિર્દેશો તમામ ડી.ઈ.ઓ ડ તેમજ કમિશનર ઓફ સ્કૂલ્સને, જે કિસ્સો હોય તે મુજબ, આપવામાં આવે.

નિષ્કર્ષ

૧૮. અવલોકનો, ચર્ચાઓ અને કારણોના પરિણામ સ્વરૂપ, સેકન્ડરી એજ્યુકેશન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એપિલિકેશન નંબર ૧૫૭/૨૦૧૧ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૧/૧૦/૨૦૧૩ નો આક્ષેપિત આદેશ, તેમજ જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (એકાઉન્ટ્સ) દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૩/૦૬/૨૦૧૧ નો આદેશ, અને જોઈન્ટ ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન (સેકન્ડરી) દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૮/૦૨/૨૦૧૧ નો આક્ષેપિત આદેશ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે.

૧૯. પ્રતિવાદીઓને આથી યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે, જેના દ્વારા પાંચ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી, એટલે કે ૧૧/૦૭/૨૦૧૦ થી, તેમણે ખરેખર પ્રતિવાદી નંબર ૫ – શાળા સાથે કામ કર્યું ત્યાં સુધીના સમયગાળા માટે, અરજદારને નિયમિત પે સ્કેલમાં નિયમિત પગાર આપીને તેમની સેવા નિયમિત કરવામાં આવે.

૨૦. પ્રતિવાદી – શાળા વર્ષ ૨૦૧૭ માં બંધ થઈ ગઈ હોવાથી, પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ ને આથી અરજદારને પ્રતિવાદી નંબર ૫ – શાળાના સરપ્લસ શિક્ષક

તરીકે જાહેર કરવાનો અને સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે અન્ય કોઈપણ યોગ્ય શાળામાં સમાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૨૧. તેમ છતાં, શાળા બંધ થયાની તારીખથી લઈને જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તેમને કોઈપણ શાળામાં સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અરજદાર કોઈ પગાર મેળવવા માટે હકદાર નથી પરંતુ અરજદારની સેવાની સાતત્યતા પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ દ્વારા કાલ્પનિક લાભો સાથે મંજૂર કરવાની રહે છે. અરજદારની સરપ્લસ શિક્ષક તરીકે નિમણૂકનો આવો આદેશ પ્રતિવાદી નંબર ૧ થી ૩ દ્વારા વહેલી તકે પસાર કરવામાં આવશે, પરંતુ ૨૮/૦૨/૨૦૨૬ થી મોડો નહિ.

૨૨. પગારના તફાવતની તમામ બાકી રકમ ની ગણતરી કરવામાં આવશે અને ૨૮/૦૨/૨૦૨૬ ના રોજ અથવા તે પહેલાં અરજદારને ચૂકવવામાં આવશે. જેમાં નિષ્ફળ જવાથી, અરજદાર ૦૧/૦૩/૨૦૨૬ થી તેની વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી વાર્ષિક ૯% ના દરે વ્યાજ સાથે આવી બાકી રકમ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૨૩. ઉપરોક્ત કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન પિટિશન અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી નંબર ૩ – જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી દ્વારા અરજદારને રૂપિયા ૧૦,૦૦૦/- નો ખર્ચ ચૂકવવાની શરતે, ઉપરોક્ત હદ સુધી રૂલ એન્સોલ્યુટ કરવામાં આવે છે.

દિવાકર શુક્લા

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.